

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. II. Iure Canonico nemo licitè contrahit cum secunda, nisi constet, seu certum nuntium acceperit de morte prioris conjugis. Ut in Matrimonio jam contracto persistat, sufficit prudens opinio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

4.
Definitio
Trid.

Quod probè scientes Patres Concilij Trid. sess. 24. de Matr. Can. 2. definiunt: Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nullâ lege divinâ esse prohibitum, anathema sit. Licere, inquam, quoniam posterius Matrimonium invalidum est.

Novi, non omne Matrimonium illicitum esse invalidum; sed dico, in hac materia idèd Matrimonium posterius esse prohibitum, quia invalidum; alioquî non esset ratio, illud generaliter prohibendi. Et aliunde satis probatur esse invalidum, quàm ex eo præcisè, quod sit illi- citum.

His ita breviter constitutis, & remisso Lectori ad Disput. præced. loco sup. citato, item- que ad Seçt. 12. Concl. 1. 2. & 3. progredior ad alia, quæ hic solent tractari, & quæro primò: Qualiter constare debeat de alterius con- jugis obitu, ut possit superstes aliud Matrimo- nium inire. Respondetur.

CONCLUSIO II.

Iure Canonico nemo licitè con- trahit cum secunda, nisi con- stet, seu certum nuntium accepe- rit de morte prioris conjugis. Ut in Matrimonio jam contracto persistat, sufficit prudens opinio.

5.
Prior pars
probat ex
e. 19. de
Spons.

Rogas, ecquod est illud jus Canonicum? Respondeo: cap. 19. de Sponsal. sequentis tenoris: In presentia nostra quasvisit, quid agen- dum sit de mulieribus, quæ viros suos causâ captivi- tatis, vel peregrinationis absentes, ultra septennium præsolata fuerint: nec certificari possunt de vita vel de morte ipsorum, licet super hoc sollicitudinem adhi- buerint diligentem: & pro juvenili atate seu fra- gilitate carnis nequeunt continere, petentes alijs Ma- trimonio copulari. Ecce consultatio.

Sequitur responsio: Consultationi ergò tua ta- liter respondemus, quòd quantocumque annorum nu- mero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè convolare: nec au- thoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Ita Cle- mens III.

6.
Expositio
casus per
Gloss.

Ubi Gloss. in in expositione casûs in fin. Item per hanc Decretalem abrogantur leges, quæ di- cunt, mulierem per quinquennium tantum debere ex- pectare virum. Et verb. Quantocumque, sic ait: Arg. contra ff. de Divortijs, Uxores, ubi dicitur, quòd per quinquennium debet expectari.

Hæc sunt verba legis: Uxores eorum, qui in hostium potestate pervenerunt, possunt videri nup- tarum locum retinere, eo solo, quòd alij temerè nu- bere non possunt. Et generaliter definiendum est; donec certum est, maritum vivere in captivitate con- stitutum, nullam habere licentiam, uxores eorum migrare ad aliud Matrimonium: nisi mallet ipse mulieres causam repudij præstare. Sin autem in in-

certo est, an vivens apud hostes teneatur, vel morte præventus: tunc si quinquennium à tempore capti- vitatis excesserit, licentiam habet mulier ad alias migrare nuptias.

Porò ad hoc Argumentum contrà, respon- det Gloss. sup. Lex illa & consimiles non tenent per Authent. Cod. de Repud. l. Hodie. Do verba Authent. Hodie quantiscumque annis maritus in expeditione manserit, mulier sustinere debet, licet neque litteras, neque responsum ab eo acceperit. Sed si mortuum audierit, non prius nubat, quàm per se vel per alium, eum, sub quo militabat, adiens inter- rogaverit, si pro veritate mortuus est: ut apud gesta deponatur cum iurejurando, si mortuus sit: quo sub- secuto post annum nubat. Si verò præter hæc nupsit, tam ipsa, quàm qui eam duxerit, veluti adulteri pu- niantur.

Sed neque tenent per d. cap. In presentia; ut omnibus manifestè licet. Veluti nec per cap. Dominus, 2. de Secundis Nupt. in principio: Sanè super Matrimonijs, quæ quidam ex vobis (non- dum habitâ obeantis conjugis certitudine) contraxe- runt, id vobis respondemus, ut nullus amodò ad se- cundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migraverit conjux ejus.

Si verò aliquis vel aliqua id hæcenus non serva- vit, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existi- mat dubitandum, ei, quæ sibi nupsit, debitum non denegat postulanti, quòd a se tamen noverit nullate- nus exigendum; quòd si post hæc de prioris conjugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.

Ecce hic requiritur ut mors prioris conjugis constet; d. autem cap. In presentia, certum nun- tium de morte virorum; jam verò sola absentia conjugis per quinquennium neque est certum nuntium, neque per eam constat de morte prio- ris conjugis. Patet ergò, quòd per hæc jura Ca- nonica sit circumducta d. lex Uxores, & alia si- miles.

Quin & correctâ videtur D. Authent. Hodie, in quantum postulat, ut mulier per se vel per alium adeat ducem belli &c. (quidquid ex ad- verso doceat Bartolus & Alij apud Sanchez lib. 2. disp. 46. n. 2.) quia jura Canonica, quæ so- la circâ Matrimonium disponunt, tantum postu- lant certitudinem mortis, quæ sufficienter habe- ri potest, tametsi non serventur solemnitates, præscriptæ à d. Authentica.

Si autem à me quæritur, quid in d. cap. Do- minus, significet verbum: Constet, & Respondeo cum Gobatio sup. n. 284. Istud verbum habet hanc vim, ut constet per instrumenta, vel per testes, sive etiam per sententiam, aliamve cla- ram probationem. Expressè Mascardus de Pro- bat. conclus. 75. n. 21. præter Alios apud Barbosam in tract. de Dictionibus in Dict. Con- stat, dicentes, illud constare, quòd caret omni du- bitatione.

Interrogas 2. utrum resolutio, quam Ponti- fex dedit de illis captivis, extendenda sit ad om- nes, non modò similes captivos, sed etiam non captivos? Respondet idem Auctor n. seq. Li- cet DD. non faciant discrimen inter taliter cap- tivos,

7.
Resp. Gloss.
ad l. 6. ff.
de Divort.

8.
Probat etiam
iam Con-
clus. per e.
2. de Se-
cund. nupt.

9.
Per hæc jura
Canonica
correctum
est jus civi-
le.

10.
Quid signi-
ficet ly
Constet,
in d. cap. 2.
de Secund.
nupt. ex
Gobat.

An d. cap.
19. de
Sponsal. sit
extenden-
dum ad non
captivos,

11.
Gobat pro-
bat partem
negativam.

tivos, cenfeo tamen, salvo meliori iudicio, fieri posse rationabiliter. Ratio est; quia tales captivi longè rarissimè possunt quid certi comperire; ergò id quod communiter cognoscunt, est incertissimum; ergò non licet iis suà communi ordinariàque notitià stare; consequenter est eis nētas, sinè certitudine aspirare ad alium thorum; at quia alij Christiani, viventes liberè inter Christianos, possunt communissimè habere relationes minùs obnoxias erroribus, ideò non est paritas inter hos, atque illos. Ergò lex naturalis videtur exigere ab huiusmodi captivis certitudinem majorem de obitu conjugis, quàm ab alijs communitur. Hæc ille.

Oppugnatur
ab Auctore.

Sed non placet ultima Consequentia. Quippè tantùm sequitur, salvo meliori iudicio, captivos rarissimè posse contrahere, quia rarissimè certi sunt; frequentius autem posse contrahere alios; quia frequentius certi sunt. Ergò lex naturalis non exigit majorem certitudinem ab his, quàm ab illis; sed eadem certitudo sufficit, id est, sufficit, quòd mors reverà sit certa, quàmvis rariùs sit talis respectu captivorum. Et fortè nihil aliud voluit Gobat.

12.
Quare non
sufficiat ab-
sentia quin-
quennij.
Ratio Ab-
batis.

Sed quæ ratio, inquis, ob quam Ecclesia nolit esse contenta absentia quinquennij? Abbas d. cap. In presentia, n. 4. sic ait: Nota, quòd quàmvis non præsumitur mortuus, licèt, habità diligenti inquisitione, ignoretur ubi sit: nam præsumitur quis vivere posse per centum annos, ut in l. fin. Cod. de Sacrosanctis Eccles. In lib. quo ego utor, est l. 23. ubi §. 1. in fine ita lego: *Vnum tantummodò terminum humana vita imponimus, id est, centum metas annorum.*

Non placet
Sanchez.

Sed hæc ratio (inquit Sanchez sup. n. 1.) non est solida; quia verius est, non præsumi vitam hominis eo tempore durare; quia jus non præsumit quæ rarissimè contingunt, per Reg. 45. de Reg. juris in 6. *Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerūq; fieri consuevit: est autem vir centenarius rarissima avis in terris.*

13.
Expenditur
l. fin. Cod.
de Sacros.
Eccles. ex
Covar.

Quid ergò ad d.l. finalem? Auscultate Covar. 2. Variar. c. 7. n. 6. vers. Tertiò: In contrarium (inquit) urget textus in l. Spadonem, §. Quia absolutus, ff. de Excusat. Tut. ex quo deducitur, non esse satis, semel probatum fuisse, Sempronium vivere, ut hodie præsumatur vivere. Ad idem optimus textus in l. Hereditatem, ff. ad legem Falcidiam. Unde licèt possibile sit, quemquam centum annos vivere, quod in d. l. ultima probatur, non tamen præsumitur, quempiam ad centum annos victurum; cum & id à communiter accidentibus, & verisimilibus satis abhorreat. Sic ille.

Quæ sit vera
ratio, ex
Sanchez.

Quæ ergò vera ratio? Respondet Sanchez sup. quia ex longa conjugis absentia non resultat certitudo de ejus obitu; sed tantùm incertitudo & dubium: at quamdiu res est dubia & incerta, melior est conditio prioris Matrimonij possidentis. Item: quia nullum est periculum, abstinendo ab alio Matrimonio; est autem adulterij, contrahendo, si fortè conjux alter superstes sit. Deinde: quia mors non præsumitur, sed est probanda; quilibet enim vivere præsu-

mitur, l. ult. Cod. de Sacros. Eccles. Ita Sanchez.

Nunquid ad annum centesimum & ultrà? Menochius (inquit Sanchez ibidem) ad d. l. fin. respondet, eam legem & similes tantùm probare negativam, scilicet jus non præsumere, vitam ultrà centum annos durare, non autem affirmativam partem, scilicet usque ad centum annos durare. Quomodo ergò, dicit aliquis, ex eadem lege præsumitur, quemlibet vivere? Respondet Sanchez pro se, ætatem habet.

Pone, quòd juvenula nupserit sexagenario, & postquam illi convixit annos 20. fuerunt ob barbaras excursions invicem separati, effluxitque spatium 20. annorum, ex quo nequit uxor quidquam intelligere de marito, nunquid licèt nubet alteri? Etenim jus non præsumit vitam ultrà centum annos, qui jam effluxerunt ab anno natiuitatis. Quid si non effluxissent post separationem, nisi 10. anni, aut 15? Iam enim, dicit aliquis, mors non præsumitur, sed potius vita, adeoque mors probanda est: non videtur autem sufficienter probari ex illa separatione seu absentia.

Gobat sup. n. 291. censet, nisi positivè constaret, talem sexagenarium esse seu fuisse complexionis prævalidæ, fas fore juvenulæ transire in circumstantijs hic expressis ad alium thorum; quia cessaret omnis de ejus vita præsumptio, & circumstantia captivitatis gigneret de morte certitudinem huc sufficientem.

Etenim ut mulier licèt transeat ad secunda vota, non est necessaria (inquit hic Auctor n. 292.) certitudo moralis, sed sufficit verosimilis præsumptio. Ita post S. Antoninum, Silvestrum, Navarrum, Aliosque permultos apud Sanchez lib. 5. (debet esse 2.) disp. 46. n. 5. Tenet ipse Sanchez ibid. n. 2. quidquid dicat n. 6. Tenet quoque Laymanus lib. 5. tract. 10. p. 3. c. 3. n. 1. atque alij plures, contra Sotum, Anglem, aliosque apud Sanchez cit. n. 6. cum Tannero disp. 8. q. 4. dub. 6. n. 106. Palao de Sponsal. disp. 4. p. 13. §. 1. Sic ille.

Sed allucinat, quando ait: tenet ipse Sanchez ibid. n. 2. quippè tantùm docet, d. Auctent. *Hodie*, correctam esse per jus Canonicum, ut sup. diximus. Vocat quidem sententiam illam probabilem n. 5. in fine; sed n. 6. amplectitur oppositam tanquam probabiliorem, dicens, eamdem certitudinem requiriri, ut Ecclesia det facultatem contrahendi, & ut possit aliquis proprià auctoritate: & ita requiri tantùm certitudinem, aut per certum nuntium, aut per testes, ut iudicio prudentis non tantùm probabilis, sed certa judicetur mors.

Igitur certitudo moralis (quam requirit Sanchez, cum Alijs à se citatis d. n. 6.) est ea, quæ virum prudentem, attentis circumstantijs occurrentibus, certum redderet. Ita ipse sup. disp. 45. n. 4. post Sylvestrum & Alios, Lessius lib. 2. de Iust. c. 10. n. 39. Id (inquit) moraliter certum censetur, quòd prudenter ita creditur, ut contrarium nullo modo videatur probabile. Bonacina de Matr. q. 3. p. 10. n. 12. ait: certitudinem moralem esse tantam

14.
Examina-
tur.

15.
Responso.
Gobat.

Puac suffi-
cere verosi-
mitem præ-
sumptionem.

16.
Perperam
citatur pro
hac senten-
tia San-
chezium.

Quid sit
certitudo
quam San-
chez requi-
rit.
Lessius.

Bonacina.
Ceteri.

certitudinem, quanta iudicio prudentis fufficit ad credendum, priorem conjugem certò mortuum effe.

17. *Certitudinem non effe neceffariam probatur ex Gobatio.*
 Porrò hanc certitudinem non fore neceffariam, ut quis auctoritate propria tranfeat ad fecunda vota, exiftimat Gobat fup. ut audivimus, poft Alios multos apud Sanchez fup. difp. 46. n. 5. Probatur: tum, quia in moralibus, in quibus plerumque nequit haberi omnimoda certitudo, fufficit homini, ad inftituendas prudenter fuas aétiones, probabiliffima, licet non omninò certa opinio & præfumptio, ut rectè argumentatur Laymanus loc. cit. n. 2. faltem quando nullus alius eft in poffeffione: tum, quia refolutio cap. Dominus, nihil officit huic doctrinæ, ut oftendi n. 285. Multò minùs cap. In præfentia, quod Sanchez n. 6. pro fe adducit; illa enim claufula: *Certum nuntium recipiant*, non refertur ad privatas perfonas, fed ad folum iudicem, ut patet ex littera, quidquid velit Sanchez. Iudex enim non debet in re tanti momenti exponere fuam fententiam periculo morali nullitatis, aut refcifionis; tum, quia cap. *Cum per bellicam*, 34. q. 1. ait Leo Pontifex: *Nec tamen culpabilis iudicetur & tanquam alieni juris perverfor, qui perfonam ejus mariti, qui jam non effe exiftimatur, affumpfit.* Hactenus Gobatius.

18. *Secunda probatio.*
 Adde: quod legitur cap. *Quoniam*, 5. §. Porro, verficul. *Si autem, Ut lite conteft. Si autem de carnali conjugio fit agendum, tandiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipfius obitu veriffimiliter præfumat.* Ergò fufficiunt veriffimiles mortis præfumptiones.

Tertia.
 Tandem: adulterium non admittitur finè dolo, l. penul. ff. de Adulterijs, qui abeft, cum probabilis credulitas mortis viri habetur.

19. *Videtur effe in terminis videtur tradere Gloff. d. cap. In præfentia.* verb. *Viris*, dicens: *Vbi tamen veriffimiliter præfumitur de morte, fi mulier nubat, excufatur, & viro reverfo, nifi spontè redeat ad virum, ftatim merito funt notanda de adulterio, ut 32. q. 2. Cum per bellicam.*

Item d. cap. Quoniam.
 Et dictò cap. *Quoniam*, verb. *Præfumat*, fic loquitur Gloff. *Per famam, quia senex erat, vel etiam, quia in acie fuit, nec redijt, præfumitur, quod his cafibus fit mortuus, & fi contrahat, credens ita, excufatur ab adulterio, etiamfi vivat, propter ignorantiam* 24. q. 2. *Cum per bellicam: quia non committitur adulterium finè dolo, ff. de Adult. l. penult. Vel fi receperat litteras illorum, cum quibus militavit, Cod. de Rep. Authent. Hodie. Dic tamen, quod non debet contrahere, nifi primò fit certa de morte ipfius, inf. de Secund. Nupt. Dominus inf. de Sponsal. In præfentia. Sed fatis certum eft illi per folas hujufmodi violentas præfumptiones, poftquam aliquanto tempore duxerit expectandum, fortè per annum, vel etiam quinque annis, ut in prædicta Authent. Hodie. Hæc Gloffia.*

20. *An Gloffia fit oppofita Sanchezio.*
 Sed nunquid oppofita Sanchezio? Nequaquam, ut patet ex his verbis: *Non debet contrahere, nifi primò fit certa*, arg. fcilicet cap. *Dominus*, & cap. *In præfentia*, in quibus iuribus fundatur fententia Sanchezij. Qui utique fup. n. 9. ad d. cap. *Bisfo de Matrim. Pars II.*

Quoniam, & d. cap. *Cum per bellicam*, refpondet eos textus intelligendos effe juxta d. cap. *In præfentia*, ut ea veriffimilis præfumptio & exiftimatio mortis, fit per nuntium, vel alias probationes æquivalentes.

Aliqui exiftimant, eos textus effe correctos per d. cap. *In præfentia*. Ita Gutierrez Præf. An d. cap. qq. lib. 2. q. 8. n. 4. in fine ibi: *Non etiam obest textus in d. cap. Cum per bellicam, cum fimilibus: quoniam illa jura loquuntur de jure antiquo: at hodie habemus expreffam Decretalem noviore, requirentem certum nuntium, quod magis veritati accedit, & ftandum eft ei etiam in foro fæculari, cum fimus in concernentibus peccatum, juxta notata in cap. fin. de Præfcript. Præmaximè cum jure civili idem propè ftatutum fit in Authent. *sed hodie*, Cod. de Præfcript. & in corpore unde fumitur, cui, dum arctiorem probationem in hoc requirit, non eft ftandum, fed difpofitioni juris Canonici fup. allegati. Sic ille.*

Sed hoc non placet (inquit Sanchez fup.) quia cum fit contra jus naturale, fecundum iure Matrimonium abfque mortis prioris viri debita certitudine, & ita certitudo hæc non pendeat à jure humano, Ecclefia ftatuens, qualis certitudo defideretur, non procedit difponendo, fed tantum declarando jus naturale: quare dicendum non eft olim declaraffe, minorem certitudinem exigi. Ita Sanchez.

Adde: d. cap. *In præfentia*, effe Clem. III. & cap. *Dominus*, Lucij III. d. autem cap. *Quoniam* Innoc. III. adeoque pofterius; quomodo ergò correctum? Potius per ipfum priora viderentur circumducta. Et nota, quòd d. cap. *Quoniam*, agit tantum de foro externo, fcilicet de receptione teftium per iudicem, lite non conteftata; negat autem Gobatius, fufficere veriffimilitudinem mortis, ut auctoritate iudicis contrahatur. Et fortè propterea non adduxit pro fe illud cap.

Ut fit de correctione iftorum iurium, videtur nobis melior folutio Sanchij, quam defumpfit ex Hoftiensij d. c. *Quoniam*, fuper verb. *Veriffimile*. Debemus fiquidem jura iuribus concordare, quantum poffibile eft, ut non femel alibi diximus, & vitare eorum correctionem. Et idèd dicimus, omnia jura jam citata, effe intelligenda de certitudine morali, quam fuprà defcripimus.

Hinc Gloff. d. c. *In præfentia*, quam prius vocaverat veriffimilem præfumptionem, verb. *Viris*, ut fup. vidimus, poftèa verb. *Donec certum nuntium*, appellat certificationem. *Sed pone* (inquit) *quòd fuit aliquis in exercitu Saracenorum, vel etiam in alijs, nec eft reversus, nec potest certificari mulier de morte per Magistrum militum, vel per alium. Tunc mittat ad locum fi potest, vel ad vicina loca, ut inquireat fi potest, alias expectet quamdiu certificata fuerit de morte, ut patet hic.*

Nec obftat, quod prædiximus; adulterium non committi finè dolo. Nam refpondetur (inquit Gutierrez fup. n. 7.) quòd cum mulier hoc cafu finè certo nuntio contrahat, lege refiftente, non præfumitur effe in bona fide; arg. d. *Quemad-*

M m m modum,

modum, 7. Cod. de Agriculis, Censitis & Colonis, in fine: *Male fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra legum interdicta mercatur.* Sicque dolus in ea præsumitur, ut in terminis tenet Abbas in d. c. In præsentia, n. 6. ad finem.

Hæc sunt verba Abbatis: Dicit hic Do. An. quòd ad hoc ut excusetur mulier à peccato, sufficit, quòd verisimiliter crederet maritum mortuum. Sed quoad hoc, ut Ecclesia det licentiam contrahendi, requiritur apertior probatio, prout hic.

24.
Sententia
Abbatis de
hac questio-
ne.

Hoc dictum videtur primà fronte contra finem textus, ubi conjunguntur illa duo, ut uxor non possit contrahere, nec etiam Ecclesia dare licentiam, nisi certum nuntium receperit. Ratio, nam cum mulier hoc casu contrahat, lege resistente, non præsumitur esse in bona fide. *Quemadmodum, Cod. de Agric. & Cens. lib. 11. Et text. in d. Authent. Hodie, dixit, quòd si aliter uxor contraxit, de adulterio punitur: ita quòd hodie, cum habeamus textum apertum, non excusarem mulierem ab adulterio. Quia licet adulterium non committatur sine dolo, l. penult ff. de Adult. tamen dolus præsumitur, ex quo contraxit, lege prohibente: & sic videtur, quòd uxor est separanda à secundo viro, licet aliter senserit Innoc. in c. Dominus, de Secund. Nupt. Sic Abbas.*

Ubi nota, quòd dicat: *Conjunguntur illa duo, ut uxor non possit contrahere, nec etiam Ecclesia dare licentiam, &c. Quod est contra Gobatium sup. qui putat, ut vidimus, ex hoc textu non probari, nisi quòd Ecclesia non possit dare licentiam.*

25.
Sanchez se-
quitur Ab-
batem.

Et verò quis, putas, est audiendus? Sanchez sup. n. 6. sequitur Abbatem, probans suam sententiam ex eo cap. In præsentia, fin. *Non possunt tales ad aliorum consortium convolare, nec permittas eos auctoritate Ecclesia contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.* Ecce qualiter conjunguntur ea duo, ut illi nequeant contrahere, & Ecclesia concedere facultatem, donec certum nuntium recipiant. Hæc ille.

Expenditur
hac senten-
tia.

Sed, salvà ejus pace, & Abbatis venià, ecce qualiter non conjunguntur illa duo, sed præmaximè separantur, si consideremus præcedentia verba: *Quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè convolare.* Et quis audeat dubitare de veritate horum verborum? Quippè non aliud significant, quàm dum constat de vita virorum, quantocumque annorum numero absint, non posse mulieres ad aliorum consortium canonicè convolare. Quòd autem non possint, quando mors virorum solum est probabilis aut verisimilis, & non omninò certa, non video satis clarè exprimi in dictis verbis, estò in verbis sequentibus luculenter Pontifex præcipiat Episcopo CæsarAugustensi, cui rescribit, ne permittat contractum, donec certum nuntium receperit de morte.

26.
Aliquando
licet aliquid
in conscien-
tia, quod Ec-
clesia nequit
concedere.

Equidem subinde aliquid licet in conscientia, & proprià auctoritate facere, quod nequit Ecclesia auctoritate publicà concedere, defectu v. g. probationis in foro externo. Sic in præsentia casu, si mulier certò sciat maritum mortuum, potest proprià auctoritate contrahere, tametsi mors ne-

quidem probabilis foret in foro externo, & ideo Ecclesia nequeat contractum permittere. Ergò similiter potuit Pontifex præcipere, ne Episcopus concedat licentiam in foro externo ad secundum contractum, nisi certa sit mors prioris viri; tametsi mulier proprià auctoritate posset aliter contrahere. Quid enim obstat?

Gutierrez.

Nam quod ait Gutierrez sup. n. 4. circa finem: Illa verba, *Certum nuntium receperit*, utrumque casum textus comprehendunt, ut ex ipso constet; & meritò, quoniam respectu peccati atque pœnæ, non minor certitudo requiritur in persona, quàm in Ecclesia. Hoc, inquam, probandum est, contra Gobatium, negantem dicta verba utrumque casum textus comprehendere, & asserentem, requiri majorem certitudinem in Ecclesia, propter suam gravem auctoritatem, quæ non debet exponi alicui periculo vilipensionis; sicut exponitur, si Matrimonium contractum, postmodum debeat rescindi.

Igitur non est certum, d. verba comprehendere utrumque casum, & mihi, salvo meliori judicio, videtur, ea commodè posse explicari, ut solum referantur ad casum immediatè præcedentem, ut sup. ostendi.

27.
Sententia
Abbatis non
est omninò
certa.

Nihilominus non recedo à Conclus. & sententia Sanchez, eò quòd d. cap. Dominus, nulla fiat distinctio inter unum & alium casum, sed absolute & simpliciter Pontifex requirat, ut constet de morte viri. Putat quidem Gobatius, istud cap. non officere suæ sententiæ; sed sup. ostendi, effugium ejus non esse fundatum; quòd sit eadem certitudo requisita in captivis, & in non captivis, cum hac sola differentia, quòd captivi rarius habeant certitudinem, quàm non captivi; unde c. n. muniter DD. d. cap. quod tantum expressè loquitur de captivis, quia de his solis fuerat Pontifex requisitus, extendunt etiam ad non captivos.

Insuper
magis placet
Auctori.

Cæterum ad primam probationem Gobatij, Respondeo: in moralibus pro subiecta materia, nunc majorem requiri certitudinem, nunc minorem sufficere. Impræsentiarum autem requiritur major, propter possessionem prioris Matrimonij; & quia in contrahendo secundo Matrimonio periculum ejus nullitatis, & adulterij imminet, in abstinendo verò nullum; ergò quamdiu non est omnimoda certitudo mortis viri, abstinendum est, ut peccati periculum vitetur.

28.
Resp. ad r.
probationem
Gobatij.

Porrò minor certitudo sufficit, ut quis perseveret in Matrimonio secundo, bonà fide já contracto, quæ est altera pars Conclusionis. Nam tunc favet ei possessio secundi Matrimonij, & præsumendū est pro valore contractus, nisi manifestè constet de contratio. Quare jura superius citata pro prima parte Conclusionis, solum loquuntur de certitudine requisita ad incundum contractum, ut patet ex eorum verbis, sup. relatis.

Probatur 2.
pars Con-
clus. ex ra-
tionibus.

At enim, dicit aliquis, etiam tunc est periculum adulterij. Prorsus; sed etiam est periculum injustitiæ, si neget debitum petenti; secus si non contrahat secundum Matrimonium.

29.
Solutio ob-
jectio.

Quod probè sciens Lucius III. d. cap. Dominus, sic loquitur: *Si verò aliquis vel aliqua id ha-*

Confirmatio
ex c. 2. de
Genis

Secund.
nupt.

Genus non servavit (id est, contraxit, antequam constaret de morte) & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei, quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod à se tamen noverit nullatenus exigendum.

30.
Quid si de morte prioris viri sit dubium plane negativum.

Ubi per dubium non excluditur prudens opinio, sine quâ nequidem potest reddere; sed certitudo de morte viri, quæ in priori parte textus exigitur ad contrahendum. Enimverò si foret dubium planè negativum, ita quòd nequidè probabilis sit mors prioris viri, profectò neque probabilis erit valor 2. Matrimonij; quo jure ergò, rogat quispiam, posset talis reddere debitum, & persistere in Matrimonio contracto? Exponit enim se manifesto periculo peccandi, & contrà justitiam, & contrà castitatem; cum negando debitum, quin & se ipsum separando à secunda conjuge, ad summum peccaret contrà justitiam.

Imò nequidem contrà justitiam: siquidem ubi nulla est probabilis opinio mortis prioris viri, non potest alter habere aliquod jus ex Matrimonio in foro externo contracto; tunc enim adhuc prius Matrimonium possidet: vel si per bonam fidem acceperit possessionem secundum Matrimonium, quia tunc probabiliter saltem putabatur mortuus; pendit eam per dubium superveniens, quod tollit, juxtà suppositum, omnem probabilitatem mortis prioris conjugis; & per consequens, probabilitatem dissolutionis prioris Matrimonij.

31.
Quid si ita dubius contraheret Matr.

Quid ergò, inquis, si quis contraheret Matrimonium propriè dubius, seu dubius negativè de morte conjugis, nunquid valeret Matrimonium, casu quo reverà desijt vivere conjux? Negat quicquam (inquit Gobat sup. n. 286.) apud Barbosa in cit. cap. Dominus, Basilii Pontius de Impedim. Matr. c. 13. §. 5. sed meritò refutatur ab eodem Barbosa; nam nullum planè jus decernit hanc irritationem. Sic ille.

32.
Valeret Matr. si reverà conjux vivere desijt, ex Barbosa, & Gobatio. Colligitur ex d. cap. 2.

Barbosam non potui videre, interim adhæreo sententiæ ejus, quam, meo judicio, manifestè colligo ex cit. cap. Dominus, ubi Pontifex aperte supponit, Matrimonium contractum absque certitudine mortis fuisse validum, casu quo reverà desijt vivere conjux tempore contractus; nam, ut audivimus, præcipit redditionem debiti, quòd nullatenus potuisset facere, si tale Matrimonium in omni casu fuisset invalidum, ut clarum est; ergò supposuit Pontifex, quòd in aliquo casu posset esse validum, scilicet in casu, quo reverà desijt vivere.

Cur ergò in eodem casu non erit validum Matrimonium, quod contrahitur cum dubio negativo? Non video rationem disparitatis. Putas, quòd non valeret Matrimonium, quod contrahitur cum dubio propriè dicto circa impedimentum consanguinitatis, aut aliud simile, casu quo reverà impedimentum non subsit? Noli putare.

33.
Oppositum docet Pontius, ex cap. 19. de Sponsal.

Quid ergò ad Pontium? Lib. 7. cap. 53. n. 5. sic ait? Ex his colligo 1. Quamvis reverà obiisset conjux, si foemina solà famà permota contraheret Matrimonium, nullum reverà fore, propterea quòd sine certa notitia de morte prioris

Bosco de Matrim. Pars II.

ris conjugis sancitum fuisset. Siquidem per Decretalem Clem. III. inhabilis est ad secunda foedera nuptiarum, donec certus nuncius afferatur de morte viri, ita ut contrahentibus prioris conjugis mortui ignorantia probabilis opituletur. Unde eodem modo, si falsò existimans maritum vivere, illa contraheret Matrimonium, etiam esset nullum, quantumvis positâ conditione, si non esset superstes, consentiret, propter eandem rationem: inhabilis enim est, donec certus afferatur nuntius.

Secundò colligo: neque posse contrahi validè cum dubio de morte prioris viri. Nam donec certus sit nuntius, inhabilis est. Unde etiam existimo, decisionem Lucij III. in c. Dominus, de Secund. Nupt. correctam per Clementem III. quatenus ex eo cap. colligitur, valere Matrimonium, in initum cum dubio de morte viri. Hactenus Basilii.

Respondet Aversa hic q. 14. Sect. 3. §. Sextò. Benè potest uterque textus concordari. Ex illo enim satis est dicere, prohiberi sive declarari illicitum secundum conjugium, ante habitum certum nuntium de morte prioris conjugis: non autem reddi irritum, nec personam inhabilem, in casu quo reverà prior conjux inveniebatur prædefunctus, sicut aliquatiter putabatur vel dubitabatur. Vel ad summum reddi seu declarari irritum secundum conjugium, quando contingit adhuc inveniri vivum priorem conjugem: sic enim dicitur in textu: *Quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possint ad aliorum consortium canonicè convolare.*

Quinimo, etiamsi unus conjugum absolute putet, alterum vivere, & tamen de novo contrahat cum alio, sed alter conjux reverà erat mortuus, valere adhuc Matrimonium, dummodo adsit consensus & intentio requisita, saltem per modum actus conditionati, tractavimus sup. q. 11. sect. 2. sicut & de alijs impedimentis dirimentibus, falsò existimatis adesse. Hucusque Aversa.

Igitur Pontio incumbit probare; quòd negligentia ipsa expectandi certum nuntium, quamvis sine vero ligamine prioris conjugij, sit impedimentum dirimens & irritans novum Matrimonium. Hoc scio, impedimentum dirimens non esse asserendum, absque manifesta ratione, aut jure; quia in dubio sustinetur valor Matrimonij, tamquam contractus favorabilis.

Porro Herinx hic disp. 4. n. 37. asserit, id omninò sine fundamento excogitatum contrà communem sensum. Nec, inquit, in cap. In presentia, apparet ulla hujusmodi irritatio; sed tantum prohibitio, aut certè irritatio, ut adhuc viventibus viris suis, non possint ad aliorum consortium convolare.

Similiter (inquit idem Auctor n. 38.) constat carere fundamento id, quod noster Marchant in Resol. de Sacram. Matr. casu 1. resol. 6. asserit, scilicet, verè subesse in utroque foro impedimentum dirimens ligaminis, quando quis contrahit secundas nuptias, postquam contraxerat priores, certò invalidas, ratione impedimenti oc-

34.

Aversa utrumque textum concordare.

35.

An negligentia expectandi certum nuntium sit impedimentum dirimens.

Negat Herinx.

36.

Idem Auctor meritò reprobat doctrinam quandam Marchanti.

culi: quasi verò prius Matrimonium verè nullum, in facie Ecclesiæ celebratum, aliter obfit secundo Matrimonio, quàm quòd Ecclesia, quæ non iudicat de occultis, in foro externo staret pro invaliditate illius, quousque ei constet, sive probetur defectus prioris Matrimonij. Alioquò uti hoc indubiè est in foro conscientiæ nullum, sic posterius est in eodem foro validum. Prout indubiè validum foret, si conjugii certò constaret, sed probari Ecclesiæ non posset compartis mors, quâ utique formalissimè solvitur ligamen lexque conjugij. Sic ille.

37. Cæterum si à me quaeritur; an dum mulieri constat de morte sui viri, non possit contrahere nisi ex licentia Ordinarij? Palatio 4. dist. 27. disp. 3. pag. 602. tenet, quòd hodie ex Concil. Trid. sess. 24. de reformat. Matr. uxor non poterit alteri nubere, nisi ex licentia Ordinarij, cujus interest diligenter rem inquirere & scire, si vivit vir, an non vivit: idèò factâ copîa ab Ordinario nubendi, etiamsi falleretur Ordinarius, ipsa immunitas est à culpa adulterij: quâ tamen submotâ, non est immunitas, quia clandestinè nubere alteri non potest. Ita lego apud Gutierrez sup. n. 9.

Ego autem (subjungit hic Auctor) non video, dictum Decretum loqui in nostro casu: verum, ut conjicio, voluit illud allegare, dum præscribit formam, ab eo traditam ad Matrimonia contrahenda, publicis denuntiationibus in Ecclesia fiendis &c. ut postea idem mihi vivâ voce manifestavit: adhuc tamen non probat suam prædictam conclusionem in individuo, nec necessariò; nempe in casu, de quo agimus, quando mulier certificata per certum nuntium de morte viri absentis, ad secundas convolvit nuptias; cum in hac specie minimè loquatur sacrum Concilium in toto illo Decreto de reformat. Matr. nec alibi, quod memoria teneam.

38. Quare nihil in hoc nostro casu innovatum censeo per d. sacrum Concilium; sed jus commune esse servandum existimo, sup. relatum: quia quod non mutatur, quare stare prohibetur? ut in l. Sancimus, C. de Test. l. Præcipimus, C. de Appel. cum similibus. Non enim est inducenda juris communis correctio, nisi ea expressè inveniatur. Præmaximè, cum etiam in forma, tradita per sanctum Concilium, ad Matrimonia contrahenda, non requiratur licentia Ordinarij: sed quòd Parochus, antequam Matrimonium contrahatur, tribus continuis festivis diebus, ter in Ecclesia, inter Missarum solemnias, publicè denuntiet, inter quos sit Matrimonium contrahendum: quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Ecclesiæ procedat.

Ergò si factis prædictis denuntiationibus, prædictum impedimentum, nempe, quòd mulier illa, quæ modò contrahere vult, fuit prius alteri nupta, non opponatur; ipsaque sit certa de morte viri, poterit secundo nubere absque licentia Ordinarij, etiam juxtâ d. Concilium. Si autem ad prædictas monitiones opponatur præ-

dictum impedimentum, tunc procedet jure optimo sententia egregij Magistri (Palatio) non tantum ex Decreto Concilij, sed etiam jure communi attentò: quoniam tunc absque licentia Ordinarij non poterit mulier secundo contrahere, quandoquidem ad ipsum remittenda sit causa, ratione prædicti impedimenti, ut quid faciendum sit in eo casu, discernat: ad quem spectabit rem diligenter inquirere & scire, an prior maritus vivat, nec ne; quandoquidem ipsius arbitrio relinquitur, quando certo nuntio de morte viri credendum sit, juxtâ communem resolutionem DD. de qua sup. ut hoc casu licentiam alteri nubendi, mulieri concedat vel denegat, observando decisionem text. in d. cap. In presentia, de Sponsal.

Quo casu etiam rectè procedet, quòd idem Magister infert ex sua quarta Conclusionè; nempe, quòd factâ copîa ab Ordinario nubendi, etiamsi falleretur Ordinarius, ipsa mulier immunis erit à culpa adulterij, & prædictâ licentiâ submotâ non erit immunis, quia clandestinè alteri nubere non potest.

Verum si mulier ipsa, sufficienter certificata de morte viri, juxtâ decisionem text. in d. c. In presentia, alteri nubere veit, serveturque in hoc secundo Matrimonio præfata forma Concilij Trident. nulloque impedimento opposito, Parochus ad celebrationem secundi Matrimonij procedat, non video profectò, quare mulier hæc immunis esse non debeat à culpa adulterij, eò quòd licentia Ordinarij non fuit necessaria, Matrimoniumque est publicum, non verò clandestinum.

Respectu igitur Concilij mulier non in culpa manebit, quandoquidè observavit ejus formam. Poterit autem eidem culpa imputari, si non sufficienter informata de morte viri, secundas contraxerit nuptias. Verum si nec in hoc peccavit, immunis profectò erit quòdque à culpa adulterij, etiamsi ipsa falleretur, dummodò certificatio arbitrio boni viri sufficiens reputetur; sicut quando Ordinarius ipse, qui & bonus vir dicitur in jure, ut in l. Vir bonus, ff. Iudicatu solvi, fallitur in hoc.

Cautius tamen se habebit mulier, si ab Ordinario semper hoc casu petat prædictam licentiam secundo nubendi, factâ certificatione de morte viri, & ab eo pro sufficienti declarata, ut sic mulier absque timore contrahat, & ita consulo ut fiat; quàmvis prædictâ licentiâ omisâ, si tamen sufficiens certificatio præcesserit de morte prioris viri, Matrimoniumque secundum ritè & rectè factum sit, non sit hoc casu mulier noxia culpæ adulterij, si fortè decepta fuit in prædicta certificatione, ut quia prior vir suus adhuc vivat, ut prædicebam. Hucusque Gutierrez.

Quæ diffusius exscribere volui; quia optimè hanc controversiam explicant, ita ut nihil habeam, quòd contradicam, vel superaddam. Nisi quòd sit eadem ratio Parochi, ut sicut mulier in prædictis circumstantijs potest, omisâ prædictâ licentiâ, contrahere, ita & ipse contractui assistere; non enim video sufficientem rationem disparitatis.

Sed cum hæc satis content inter DD. equidem

An requiratur licentia Ordinarij, dum constat de morte prioris viri? Affermat Palatio ex Concil. Trid.

Sed perperam, ut ostenditur ex Gutierrez.

Nihil in hoc casu innovatum est per Trid.

Quomodo

40. Factâ licentiâ ab Ordinario, ipse errans, mulier immunis erit à culpa.

41. Secus si contraxerit non satis informata de morte viri.

Consilio petiti licentia.

42. Quæ mulieris, eadem est ratio Parochi.

dem differunt in eo, quòd aliqui contendant, certitudinem moralem haberi re ipsâ in aliquibus casibus, in quibus alij negant, ut patebit ex dicendis Concluf. sequenti, quæ talis est :

CONCLUSIO III.

Unus testis non est certus nuntius; neque fama communis, nisi cum alijs adminiculis.

43. Duo testes de visu faciunt hic certitudinem moralem :

Esse forent consanguines. Gobat. Menochius.

Quæritur hic & disputatur, quid requiratur, ut mors prioris conjugis dicatur moraliter certa, id est, ut careat omni justâ dubitatione. In primis quando adsunt duo testes de visu, adest certitudo moralis. Ita omnes: nam in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, 2. Corint. 13. v. 1.

Nec obest (inquit Gobat sup. n. 310.) etsi testes sint consanguinei; Menochius de Adipiscend. possess. remed. 4. haud tamen, ut reor, admittitur uxorem illius, de cuius morte controvertitur: nemo enim in propria causa est idoneus testis, l. Nullus, ff. de Testibus: Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. Palam autem est, eam esse propriam causam, cujus emolumentum vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Text. in l. 1. §. In propria causa, ff. Quando appellandum sit. Communissimè autem uxores, quæ coram iudice deponunt, maritum esse vitâ privatum, id deponunt idcirco, ut fiat ipsis potestas quærendi vel admittendi alium thorum: ergo quærunt suum emolumentum. Hæc ille.

44. An conjux admittetur. Aversa.

Et Aversa hic q. 14. Sect. 3. §. Quarto rursus, in fine sic ait: si verò ipsemet conjux superstes vidisset suum conjugem morientem seu mortuum, hoc quidem illi sufficeret ad contrahendum aliud Matrimonium; quàmvis id ei non concederetur à Iudice absque alia probatione. Sic ille.

Quis hic testis de visu.

Rogas: quid per testem de visu intelligant hic Doctores? Illumnè solum, qui interfuit ipsi morti? Respondeo (inquit Gobat sup. n. 312.) mihi videri, illum quòque rectè dici testem de visu, qui vel interfuit exequijs, septimo, trigesimo, aut anniversario alicujus, vel vidit ipsemet sepulchrum demortui, audivitque dicentes, se vidisse talem vel talem illic sepeliri. Ratio est; quia sat commode, in talibus circumstantijs, accipitur continens pro contento. Certè Mascardus de Probat. Concluf. 175. sic absolutè scribit: Etiam si testis deponeret, se interfuisse sepulturae, non tamen vidisse cadaver, probaretur plenè ejus mors. Sic Gobat.

45. An sufficiat unus testis.

Sed quid si unus tantum testis deponeret, putas quòd audiretur? Conclusio ait: Unus testis non est certus nuntius..... sine alijs adminiculis; arg. cap. Veniens, 10. de Testibus, in fine: Nec unus testimonium ad condemnationem sufficiat alicujus.

Ubi Gloss. verb. Testimonium, inquit: Sic patet, quòd unius testimonium non valet, inf. cod. Licet, & 4. q. 3. c. Si testes, §. Item unius. 33.

q. 2. Admonere. Et l. 9. Cod. de Testib. §. 1. Simili modo sanximus, ut unius testimonium nemo iudicium in quacumque causa facile patiatur admitti.

Igitur testimonium unius non est certum nuntium, neque unus testis certus nuntius: & tamen, ut sup. audivimus d. c. In presentia, requiritur certum nuntium aut certus nuntius, id est, qui affert certum nuntium neutrius generis.

Et sanè, si dictum unius in causis pecuniarijs insufficiens est, à fortiori minimè sufficiet in causa secundi Matrimonij contrahendi, in qua vertitur animæ periculum Sacramenti irritandi, maximè infamiæ & dedecoris foeminae secundò nubentis, si fortè adhuc prior vir superstes esset. Ita tenet Bart. l. 2. §. Si dubitetur, n. 1. ff. Quemadmodum testam. aper.

Oppositum nihilominus, scilicet unum testem esse certum nuntium, docet Hostiensis Sum. tit. de Sponsa duorum, n. 6. & d. cap. In presentia, ad finem, ubi Abbas n. 6. ad eò mordicè tuctur hoc, ut censet, Bartolum immemorem fuisse illius textus.

Hæc sunt verba Abbatis: Bart. plenius materiam examinans dicit, requirendam probationem secundum quantitatem præjudicij. Nam ubi agitur de maximo præjudicio, puta, quando acculatur quis de homicidio, debent esse probationes plenæ, ut testes qui viderunt eum mortuum vel sepeliri: si verò non agitur de tanto præjudicio, tamen præjudicium est magnum, ut quando agitur de fama, vel statu hominis: & tunc dicit, saltem habendam probationem, de qua in d. Authent. Hodie. Estque ei satis grave, quòd uxor transeat ad alia vota in vita mariti, & sic vult quòd hodie debeat servari solemnitas illius Authent.

Sed Bart. in hoc ignoravit istum textum, cum apertè hic dicatur, quòd sufficiat certus nuntius: & sic unus testis, quando non agitur de magno præjudicio. Et etiam DD. nostri communiter sentiunt oppositum ejus, quòd dicit Bartolus. Sic ille.

Equidem si agitur tantum de solemnitate d. Auth. Hodie, jam sup. diximus cum communi, eam abrogatam esse per d. cap. In presentia. Sed inde nequaquam sequitur: ergò hic sufficit unus testis; quia secundum Bart. & rei veritatem, hic agitur de satis magno præjudicio, ut statim diximus.

Et hinc Concluf. nostra multò magis placeat Sanchio sup. n. 12. quia (inquit) fortissimis innitur rationibus. Admittit tamen sententiam Hostiensis, casu quo conjux o. Sanchio, bierit in loco ita distante, ut facile nequeant aliæ probationes haberi: tunc enim (inquit) satis erit nuntius, & ita unus testis, consideratâ qualitate personæ, & ut verisimilia dicat, quòd iudicis arbitrio committitur. Nam quando probatio integra & plena haberi nequit, satis est per conjecturas, l. Non omnes §. A Barbaris ff. de Remilitari, ibi: Sed licet hoc liquido constare non possit, argumentis tamen cognoscendum est. Extrà

46. Videtur quòd non.

47. Oppositum docet Hostiensis. Et post ipsum Abbas.

48. Hic censet Bartol. fuisse immemorem d. cap. In presentia.

49. Prior sententia magis placeat quamvis posteriorem admittat in aliquo casu.